یادداشت

استفاده از تجربیات گذشته

اشکان خسروی‌فر
فعال سیاسی

پس از انتخابات ریاست‌جمهوری در آمریکا و تغییر دولت، زمزمه‌های احیای مجدد برجام و بازگشت آمریکا به توافق هسته‌ای قوت گرفت. دور جدید مذاکرات به اصطلاح احیای برجام حدودا ۲۴ ماه می‌گذرد که نیمی مذاکرات در زمان دولت آقای ابراهیم رئیسی و نیمی دیگر در دولت حسن روحانی صورت گرفته است. حال باید دید با گذشت ۲ سال از مذاکرات کدام یک از اهداف مدنظر دستگاه دیپلماسی تحقق پیدا کرده است و در صورت عدم حصول نتیجه مطلوب مشکل از کجاست؟ در مدت یکسال اخیر انواع پیشنهادهای جدید خصوصا از طرف ایران مطرح شده است، هیچ یک از این پیشنهادات در زمان دولت قبل نه تنها مطرح نبوده بلکه همواره جزء خطوط قرمز عنوان شده است. مانند رضایت به عدم خروج نام سپاه پاسداران از لیست گروه‌های تروریستی آمریکا، به گونه‌ای که عنوان شده است دیگر این موضوع جزء کلیات مذاکرات احیای برجام نبوده و از سوی دیگر این عدم خروج نیز در فعالیت سپاه پاسداران و روند مذاکرات خللی وارد نمی‌کند. مساله دیگری که مطرح است مسائل بین جمهوری اسلامی ایران و سازمان بین‌المللی انرژی اتمی است. چنانچه طرف غربی مذاکرات حصول نتیجه را به حل شدن مسائل یادمانی گره بزند آنگاه چه راهکارهایی برای آن از سوی ایران اندیشیده شده است؟ و اگر مذاکرات این ناحیه به بن‌بست برسد و پرونده ایران مجددا به شورای امنیت سازمان ملل ارجاع شود دستگاه دیپلماسی کشور چه برنامه‌ای برای تحریم‌های مجدد بین‌المللی خواهد داشت؟ پس از خروج آمریکا از برجام، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی طی ۱۳ گزارش پایبندی ایران به مفاد برجام را تائید کرد در حالیکه جمهوری اسلامی ایران هیچ بهره‌ای از مفاد برجام نبرد. اخیرا متن گزارشات آژانس تغییر کرده است. تیم مذاکره کننده هیچ گزارش رسمی و عمومی از روند مذاکرات ارائه نکرده است. از این منظر افکار عمومی سوالات فراوانی در ذهن دارند که باید پاسخ داده شود. از این رو ضروری است در برهه حساس کنونی که هنوز حصول توافق امکان‌پذیر است از تجربیات بزرگان و صاحب نظران همانند آقایان ظریف و صالحی استفاده شود.

دریچه

نماینده دائم ایران در سازمان ملل:

شورای امنیت از تعامل سازنده میان سوریه و سازمان منع سلاح‌های شیمیایی حمایت کند

نماینده دائم جمهوری اسلامی ایران نزد سازمان ملل متحد با اشاره به تلاش‌های سوریه برای اجرای تعهدات خود در کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی، تاکید کرد مدیریت این پرونده با رویکرد سیاسی و استاندارد دوگانه، تنها بحث‌ها را از ماهیت فنی آن منحرف کرده و می‌تواند اعتبار و اقتدار شورای امنیت را زیر سوال ببرد و آن را تضعیف کند. امیر سعید ایروانی گفت: جمهوری اسلامی ایران به عنوان قربانی اصلی بیشترین استفاده سیستماتیک از سلاح‌های شیمیایی در تاریخ مدرن، همواره با قوی‌ترین واژه‌ها استفاده از سلاح‌های شیمیایی را توسط هر کس، در هر کجا و تحت هر شرایطی محکوم کرده است. وی افزود: کشور ما نیز با این باور بین‌المللی همراه است که استفاده از این قبیل سلاح‌های غیر انسانی، باعث تهدید جدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی بوده و نباید تحمل شود. دیپلمات ارشد کشورمان بیان کرد: تنها راه تضمین اینکه سلاح‌های شیمیایی هرگز دوباره استفاده نشوند، این است که همه این سلاح‌ها در سطح جهانی حذف شود و تمام اقدامات ضروری برای جلوگیری از تولید این قبیل سلاح‌های کشتار جمعی اتخاذ شود. ایروانی تصریح کرد: ما بر درخواست خود برای اجرای کامل، موثر و غیر تبعیض‌آمیز کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی تاکید می‌کنیم. سفیر ایران نزد سازمان‌های بین‌المللی عنوان کرد: ما معتقدیم سیاسی کردن اجرای کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی و استفاده از سازمان منع سلاح‌های شیمیایی (OPCW) برای اهداف سیاسی، مشروعیت این کنوانسیون و این سازمان را در معرض خطر قرار می‌دهد ایروانی توجیهات را به اهمیت بالای تلاش‌های جمهوری عربی سوریه در جهت اجرای تعهدات خود در چارچوب کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی جلب و اضافه کرد: ما تداوم ارتباطات و تعامل بین سازمان منع سلاح‌های شیمیایی و جمهوری عربی سوریه را تشویق می‌کنیم و از دولت سوریه برای ارائه یکصد و ششمین گزارش ماهانه به مدیرکل سازمان منع سلاح‌های شیمیایی تقدیر می‌کنیم. سوریه در این گزارش جزئیات اقدامات خود در جهت حذف سلاح‌های شیمیایی و تاسیسات تولید آن را تشریح کرده است. نماینده ایران در سازمان ملل متحد ابراز امیدواری کرد نشست آتی وزیر امور خارجه سوریه و مدیرکل سازمان منع سلاح‌های شیمیایی به حل و فصل مسائل موجود بین دو طرف کمک کند. ایروانی تاکید کرد: در شرایطی که جمهوری عربی سوریه الزامات کنوانسیون سلاح‌های شیمیایی را رعایت کرده و به همکاری سازنده با سازمان منع سلاح‌های شیمیایی ادامه می‌دهد، مدیریت این پرونده با رویکرد سیاسی و استاندارد دوگانه تنها بحث‌ها را از ماهیت آن منحرف کرده و می‌تواند اعتبار و اقتدار شورای امنیت را زیر سوال ببرد و آن را تضعیف کند. نماینده ایران در سازمان ملل متحد ادامه داد: ما معتقدیم اکنون برای شورای امنیت یک فرصت مناسب در جهت بازگرداندن بحث‌ها در این رابطه به مسیر فنی در سازمان منع سلاح‌های شیمیایی ایجاد شده و این امر زمینه گفت‌وگوی سازنده میان سوریه و سازمان منع سلاح‌های شیمیایی برای حل مسائل را فراهم می‌کند.

مهدی مطهرنیا در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

احیای برجام سخت‌تر از گذشته شده است

◀ دموکرات‌ها و جمهوری خواهان در پرونده هسته‌ای ایران اتفاق نظر دارند

◀ آمریکا در پرونده هسته‌ای ایران در وضعیت لغزان قرار دارد

آرمان ملی- حمید شجاعی: گرچه طی هفته‌های گذشته این انتظار می‌رفت که با وجود مذاکرات کتبی و شفاهی میان تهران و واشنگتن با وساطت اتحادیه اروپا، شرایط برای احیای برجام و اعلام توافق فراهم شود اما آنچه طی چند وقت اخیر رخ داده باعث شد تا امیدواری‌ها به احیای برجام کمتر از گذشته شود. چه اینکه طی روزهای گذشته برخی منابع غربی خبر از اعلام رسمی دولت بایدن به کنگره از به بن‌بست رسیدن مذاکرات احیای برجام داده‌اند. این در حالی است که مقامات کشورمان اخیرا مانند مقاطع گذشته اعلام کرده‌اند که آمادگی لازم را برای بازگشت به مذاکرات وین دارند. در شرایطی که آمریکا انتخابات ۱۷ نوامبر کنگره را در پیش دارد، اروپا در گیر مساله انرژی است و روس‌ها نیز همچنان درگیر بحران اوکراین هستند باید دید در نهایت آینده برجام چه خواهد شد و شاهد احیای توافق خواهیم بود یا مراتب به گونه‌ای دیگر پیش خواهد رفت. در این راستا برای بررسی تحولات پیرامون برجام؛ موضع‌گیری طرفین و احتمال احیای توافق «آرمان ملی» با مهدی مطهرنیا، آینده‌پژوه سیاسی و اجتماعی و تحلیلگر مسائل بین‌الملل به گفت‌وگو پرداخته است که در ادامه می‌خوانید.

◀ با توجه به تحولات اخیر پیرامون احیای برجام و موضع‌گیری‌های مختلف طرفین به ویژه تهران و واشنگتن شرایط را برای احیای برجام و رسیدن به توافق چگونه ارزیابی می‌کنید؟

توافق برجام در زمانی است که دیگر کارکردی ندارد. من بارها بر این نکته پای فشردم که اساسا برجام به عنوان برنامه جامع اقدام مشترک هیچگاه نتوانست از دستگاه خاص رشد برای بالندگی و اجرا خارج شود. چراکه برجام برنامه جامع اقدام مشترک برای حل و فصل همه مسائل موجود میان ایران و غرب با مرکزیت ایالات متحده آمریکا بوده است. پس بر این مبنا باید این نکته را داشته باشیم که زمانی که برجام به برنامه پرونده هسته‌ای ایران محدود شد به هر تقدیر در درون خود با ترکی بزرگ روبه‌رو شد. فلذا به جای آنکه برنامه جامع اقدام مشترکی با نقطه عزیمت پرونده هسته‌ای ایران برای حل و فصل مسائل میان ایران و غرب صورت پذیرد در نهایت برجام به عنوان برنامه پرونده هسته‌ای ایران پذیرفته شد. رهبری بارها اعلام کرده‌اند که به آمریکا هیچگونه اعتمادی وجود ندارد و بالتبع باروی کار آمدن ترامپ و قضایایی که همه ما بارها آن را مرور کرده‌ایم وضعیت برجام پیچیده‌تر شد و ایران با وجود بهانه‌های بسیار زیاد و ادعاهای فراوان از برجام خارج نشد. خروج پله‌ای از برجام را متوقف کرد اما همان‌گونه که در مهر سال ۱۳۹۹ بیان کردم روی کار آمدن بایدن نیز موجب نشد که مساله برجام حل شود. در همان زمانی که هنوز بایدن سرکار نیامده بود بر این نکته تاکید داشتم که آمدن بایدن مساله را سخت‌تر خواهد کرد چرا که عمق نفوذ استراتژیک تحریم‌های حداکثری ترامپ را افزایش خواهد بخشید. دموکرات‌ها از دیپلماسی بالایی برخوردار بودند و توانستند اروپا را همراه خود کنند و بالتبع با همراه کردن اروپا توانستند زمینه‌های بازگشت آمریکا به برجام در افکار عمومی را آماده کنند و تحت فشارهای بین‌المللی فراوان ایران را به محیط مذاکرات وین بکشانند. ایرانی که شاهد ترور شهید سپهبد قاسم سلیمانی بود؛ مهم‌ترین عنصر برنامه هسته‌ای خود یعنی دکتر فخری‌زاده را در ۶۰ کیلومتری تهران از دست داد؛ شاهد حملات زیاد اسرائیل به سوریه بود و مجلس طرحی را به تصویب رساند که ایران از پروتکل الحاقی خارج شود و دولتی سرکار آمد که دولت انقلابی خوانده شد اما با این همه هیچکدام نه تنها از برجام خارج نشدند بلکه تلاش کردند که مذاکراتی را از موضع قدرت آغاز کنند. تحریم‌ها باقی ماند و تحریم‌های ترامپی دست نخورد، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از محافل پیش می‌آید؛ بعد از آن از برداشتن بخشی از تحریم‌های سپاه و تحریم‌های ترامپی مطرح می‌شود؛ ضمانت خروج آمریکا از برجام به یک ضمانت مفوّت دو ساله در دولت بایدن تا سال ۲۰۲۴ محدود می‌شود. به نظر می‌رسد همان‌گونه که قبلا پیش بینی کردم مساله هسته‌ای ایران بر اساس تنوری جنگ نامتعادل در پی ایجاد محیطی برای اقناع افکار عمومی در داخل کشور و بیرون کشور برای مطرح کردن پرونده‌های دیگر علیه ایران است.

> همان‌گونه که در مهر سال ۱۳۹۹ بیان کردم روی کار آمدن بایدن نیز موجب نشد که مساله برجام حل شود. در همان زمانی که هنوز بایدن سرکار نیامده بود بر این نکته تاکید داشتم که آمدن بایدن مساله را سخت‌تر خواهد کرد چرا که عمق نفوذ استراتژیک تحریم‌های حداکثری ترامپ را افزایش خواهد بخشید. دموکرات‌ها از دیپلماسی بالایی برخوردار بودند و توانستند اروپا را همراه خود کنند و بالتبع با همراه کردن اروپا توانستند زمینه‌های بازگشت آمریکا به برجام در افکار عمومی را آماده کنند و تحت فشارهای بین‌المللی فراوان ایران را به محیط مذاکرات وین بکشانند. ایرانی که شاهد ترور شهید سپهبد قاسم سلیمانی بود؛ مهم‌ترین عنصر برنامه هسته‌ای خود یعنی دکتر فخری‌زاده را در ۶۰ کیلومتری تهران از دست داد؛ شاهد حملات زیاد اسرائیل به سوریه بود و مجلس طرحی را به تصویب رساند که ایران از پروتکل الحاقی خارج شود و دولتی سرکار آمد که دولت انقلابی خوانده شد اما با این همه هیچکدام نه تنها از برجام خارج نشدند بلکه تلاش کردند که مذاکراتی را از موضع قدرت آغاز کنند. تحریم‌ها باقی ماند و تحریم‌های ترامپی دست نخورد، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از

◀ اخیرا برخی رسانه‌های غربی خبر داده‌اند که دولت بایدن رسما بن‌بست مذاکرات را به کنگره گزارش داده است، اساسا فکر می‌کنید در صورت صحت این مساله رویکرد سایر طرفین چه خواهد بود و تکلیف برجام چه خواهد شد؟

خبرهایی داده می‌شود که در آمریکا بن‌بست مذاکرات رسما به کنگره اعلام شده است و در دو روز اخیر که این خبر منتشر شده تاکنون دولت بایدن آن را تکذیب نکرده و همه اینها نمایانگر تلاش آمریکا برای پیروزی نهایی در جنگ هیبت و حیثیت با تهران است، چراکه تهران بارها اعلام کرده است که کل تحریم‌ها باید برداشته شود، راستایی آزمایی شود، تضمین بین‌المللی برای عدم خروج آمریکا از برجام داده شود و مذاکرات فرسایشی نباشد. اما اکنون اینکه همه تحریم‌ها باید برداشته شود به کنار گذاشته می‌شود؛ صحبت از برداشتن تحریم سپاه پاسدار ان در محافل پیش می‌آید؛ بعد از آن از برداشتن بخشی از تحریم‌های سپاه و تحریم‌های ترامپی مطرح می‌شود؛ ضمانت خروج آمریکا از برجام به یک ضمانت مفوّت دو ساله در دولت بایدن تا سال ۲۰۲۴ محدود می‌شود. به نظر می‌رسد همان‌گونه که قبلا پیش بینی کردم مساله هسته‌ای ایران بر اساس تنوری جنگ نامتعادل در پی ایجاد محیطی برای اقناع افکار عمومی در داخل کشور و بیرون کشور برای مطرح کردن پرونده‌های دیگر علیه ایران است.

◀ عده‌ای معتقدند که آمریکا درصدد بود با توافق قریب‌الوقوع از قبل از انتخابات نوامبر از آن به عنوان دستاوردی برای تاثیر گذاری بر این انتخابات استفاده کند و اکنون که نتوانسته مذاکرات را به بعد از ۱۷ نوامبر موکول کرده است؛ عده‌ای نیز می‌گویند که آمریکا چون به اهداف خود در مذاکرات دست پیدا نکرده مذاکرات را به حالت تعلیق درآورده است؛ تحلیل شما از این مساله چگونه است؟

به چند دلیل مساله برجام در وضعیتی بسیار منفی قرار دارد. دلیل نخست اینکه؛ حتی توافقی به نام برجام در سال ۲۰۱۵ یک تعارف دیپلماتیک بوده است. چراکه به باور من همواره پس از مساله سفارت آمریکا در تهران، ایران و آمریکا در زنجیره‌ای از تقابل، تحمل و تنازع قرار داشتند. تحریم خارج نشده است. آژانس اکنون پرونده هسته‌ای ایران را نمی‌بندد و اعلام می‌کند که باید پاسخ‌هایی در خور به سوالات آژانس داده شود در حالی که در آمریکا سناتورهای آمریکایی چه سناتور گری هارل، چه مدنتز و چه دیگر سناتورهای حزب جمهوری خواه و دموکرات در حال شکل دادن به مصوبه‌ای هستند که بتوانند در کنگره آمریکا تحریم‌های ایران را دائمی کنند.

> سال ۱۳۹۹ بیان کردم روی کار آمدن بایدن نیز موجب نشد که مساله برجام حل شود. در همان زمانی که هنوز بایدن سرکار نیامده بود بر این نکته تاکید داشتم که آمدن بایدن مساله را سخت‌تر خواهد کرد، چراکه عمق نفوذ استراتژیک تحریم‌های حداکثری ترامپ را افزایش خواهد بخشید

◀ اخیرا برخی رسانه‌های غربی خبر داده‌اند که دولت بایدن رسما بن‌بست مذاکرات را به کنگره گزارش داده است، اساسا فکر می‌کنید در صورت صحت این مساله رویکرد سایر طرفین چه خواهد بود و تکلیف برجام چه خواهد شد؟

خیر؛ این که می‌گویند که در آمریکا بن‌بست مذاکرات رسما به کنگره اعلام شده است و در دو روز اخیر که این خبر منتشر شده تاکنون دولت بایدن آن را تکذیب نکرده و همه اینها نمایانگر تلاش آمریکا برای پیروزی نهایی در جنگ هیبت و حیثیت با تهران است، چراکه تهران بارها اعلام کرده است که کل تحریم‌ها باید برداشته شود، راستایی آزمایی شود، تضمین بین‌المللی برای عدم خروج آمریکا از برجام داده شود و مذاکرات فرسایشی نباشد. اما اکنون اینکه همه تحریم‌ها باید برداشته شود به کنار گذاشته می‌شود؛ صحبت از برداشتن تحریم سپاه پاسدار ان در سال گذشته و بلکه امروز سال ۱۳۹۹ بیان کردم روی کار آمدن بایدن نیز موجب نشد که مساله برجام حل شود. در همان زمانی که هنوز بایدن سرکار نیامده بود به این نکته تاکید داشتم که آمدن بایدن مساله را سخت‌تر خواهد کرد چرا که عمق نفوذ استراتژیک تحریم‌های حداکثری ترامپ را افزایش خواهد بخشید. دموکرات‌ها از دیپلماسی بالایی برخوردار بودند و توانستند اروپا را همراه خود کنند و بالتبع با همراه کردن اروپا توانستند زمینه‌های بازگشت آمریکا به برجام در افکار عمومی را آماده کنند و تحت فشارهای بین‌المللی فراوان ایران را به محیط مذاکرات وین بکشانند. ایرانی که شاهد ترور شهید سپهبد قاسم سلیمانی بود؛ مهم‌ترین عنصر برنامه هسته‌ای خود یعنی دکتر فخری‌زاده را در ۶۰ کیلومتری تهران از دست داد؛ شاهد حملات زیاد اسرائیل به سوریه بود و مجلس طرحی را به تصویب رساند که ایران از پروتکل الحاقی خارج شود و دولتی سرکار آمد که دولت انقلابی خوانده شد اما با این همه هیچکدام نه تنها از برجام خارج نشدند بلکه تلاش کردند که مذاکراتی را از موضع قدرت آغاز کنند. تحریم‌ها باقی ماند و تحریم‌های ترامپی دست نخورد، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از

◀ چگونه می‌توان بین نسل جدید و نسل‌های گذشته اعتماد به وجود آورد؟

اعتماد همواره به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های اجتماعی مطرح بوده است؛ عنصری که رابطه مستقیم با مشارکت اجتماعی پاسخ بدهد و در مقابل اگر جامعه‌ای نتواند این تغییر را درک کند باید به شکل‌های دیگری در این زمینه هزینه پرداخت کند. نکته مهم دیگر اینکه فاصله ایجاد شده شکاف نسلی در گذشته و اکنون تغییر کرده است. شاید در گذشته سال‌ها طول می‌کشید که دغدغه‌های یک نسل تغییر کند و بین نسل‌ها تغییر ایجاد شود. این در حالی است که در شرایط کنونی به دلایل مختلف و از جمله افزایش آگاهی و وجود شبکه‌های اجتماعی فاصله شکاف نسلی بسیاری کم شده و حتی به ده سال رسیده است. در گذشته اغلب فرزندان به دلیل فقدان آگاهی مانند والدین خود رفتار می‌کردند و حتی مانند آنها فکر می‌کردند. فرزندان در اغلب موارد کاری را انجام می‌دادند که والدین آنها انجام می‌دادند و کمتر در این الگو دسنکاری می‌کردند یا توانایی تغییر این نوع الگوبرداری را نداشتند. نکته دیگر اینکه نقش گروه همسالان نیز در نسل جدید تغییر کرده و بیشتر شده است. در گذشته گروه همسالان نیز با تغییرات جدی مواجه نبودند و از توانایی کافی برای تغییر برخوردار نبود. این در حالی است که در شرایط کنونی وضعیت گروه همسالان نیز تغییر کرده و این گروه از تأثیر گذاری زیادی برخوردار شده است. از منظر جامعه‌شناختی شکاف نسلی یک امر طبیعی است و اگر وجود نداشته باشد جامعه می‌میرد. من مدت‌ها قبل عنوان کرده بودم رنگ‌ها برای ما به صدا در می‌آید و به همین دلیل باید در افکار خود خانه تکانی صورت بدهیم.

> نکته مهم اینکه فاصله ایجاد شدن شکاف نسلی در گذشته و اکنون تغییر کرده است. شاید در گذشته سال‌ها طول می‌کشید که دغدغه‌های یک نسل تغییر کند و بین نسل‌ها تغییر ایجاد شود. این در حالی است که در شرایط کنونی به دلایل مختلف و از جمله افزایش آگاهی و وجود شبکه‌های اجتماعی فاصله شکاف نسلی بسیار کم شده و حتی به ده سال رسیده است

◀ چرا نسل جدید نسبت به نسل‌های گذشته در بیان خواسته‌های خود راحت‌تر و صریح‌تر است؟

این وضعیت نتیجه افزایش آگاهی است که در جامعه شکل گرفته است. هنگامی که آگاهی و دانش یک نسل افزایش پیدا می‌کند به صورت طبیعی در بیان خواسته‌های خود راحت‌تر و صریح‌تر خواهد بود. نکته دیگری که وجود دارد این است که نظام آموزشی ما هنوز دارای اشکال است. امروز کار نسل جدید به جایی رسیده که با نوع پوشش خود مطالبات خود را اعلام می‌کند. این یک اتفاق مهم در این زمینه این است که برخی حاضر به پذیرش شکاف نسلی و تغییر دغدغه‌ها نیستند. باید بپذیریم که دغدغه نسل‌ها تغییر می‌یابد و به همین دلیل باید شرایط برای بروز و ظهور دیدگاه‌های جدید در جامعه به وجود بیاید. واقعیت غیرقابل انکاری که امروز در جامعه وجود دارد این است که دوران دنباله‌روی نسل‌ها گذشته و بلکه امروز نسل جدید پیشرو شده است. نسل جدید در شرایط کنونی بر این باور است که هیچ روش و عملی دائمی نیست و می‌توان آن را تغییر داد. این اتفاق بزرگ است که در نسل جدید رخ داده است. اگر ما این تغییر را درک کنیم می‌توانیم با این نسل ارتباط برقرار کنیم اما اگر از درک این اتفاق ناتوان باشیم نمی‌توانیم مسیر مناسبی برای تعالی این نسل ایجاد کنیم. جامعه به صورت مداوم در حال تغییر است. جامعه یک منظومه متعدد الابعاد، متعدد الاجزا و با جنبه‌ها و جلوه‌های مختلف است و هر لحظه به یک رنگ تغییر پیدا می‌کند.

◀ چگونه می‌توان بین نسل جدید و نسل‌های گذشته اعتماد به وجود آورد؟

از منظر جامعه‌شناختی شکاف نسلی یک امر طبیعی است و اگر وجود نداشته باشد جامعه می‌میرد. من مدت‌ها قبل عنوان کرده بودم رنگ‌ها برای ما به صدا در می‌آید و به همین دلیل باید در افکار خود خانه تکانی صورت بدهیم.

◀ دوران دنباله‌روی نسل‌ها به پایان رسیده است

◀ نسل جدید پیشرو و صریح شده است

◀ نسل جدید نیازمند است دغدغه‌هایش درک شود

◀ باید برای بیان دغدغه‌های نسل جدید فرصت ایجاد کرد

◀ زنگ‌ها برای ما به صدا درمی‌آیند

◀ دولت باید با حل مشکلات اقتصادی رضایت عمومی را افزایش بدهد

امان ا... قرایی مقدم در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

باید با زبان نسل جدید با آنها سخن بگوییم

آرمان ملی- احسان انصاری: چرا نسل جدید در بیان مطالبات خود صریح‌تر است؟ آیا شکاف نسلی و تغییر دغدغه‌های نسل جدید در جامعه ایران درک شده است؟ چگونه می‌توان اعتماد نسل جدید را جلب کرد و به صورت کلی اعتماد اجتماعی را افزایش داد؟ مشکلات اقتصادی به چه میزان در بروز ناهنجاری‌های اجتماعی تأثیرگذار است؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سوالات با دکتر امان ا... قرایی‌مقدم جامعه‌شناس گفت‌وگو کرده است. قرایی‌مقدم معتقد است: «هنگامی که آگاهی و دانش یک نسل افزایش پیدا می‌کند به صورت طبیعی در بیان خواسته‌های خود راحت‌تر و صریح‌تر خواهد بود. نکته دیگری که وجود دارد این است که نظام آموزشی ما هنوز دچار اشکال است. امروز کار نسل جدید به جایی رسیده که با نوع پوشش خود مطالبات خود را اعلام می‌کند. این یک اتفاق مهم است که در نسل جدید رخ داده و در نسل‌های گذشته وجود نداشت. نکته مهم در این زمینه این است که برخی حاضر به پذیرش شکاف نسلی و تغییر دغدغه‌ها نیستند. باید بپذیریم که دغدغه نسل‌ها تغییر می‌یابد و به همین دلیل باید شرایط برای بروز و ظهور دیدگاه‌های جدید در جامعه به وجود بیاید.» در ادامه ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

◀ نسل جدید در بیان مطالبات خود با نسل‌های گذشته چه تفاوت‌هایی پیدا کرده است؟ شکاف نسلی به چه میزان در بیان مطالبات در جامعه امروز ایران محسوس است؟

شکاف نسلی از ابتدای زندگی بشر در جوامع مختلف وجود داشته و در شرایط کنونی نیز وجود دارد. همواره بین نسل گذشته و آینده اختلاف نظر هایی وجود داشته و این اتفاق در جامعه ما نیز رخ داده است. نسل امروز با والدین خود شکاف نسلی داشتند و فرزندان نسل امروز نیز با آنها شکاف نسلی دارند و این یک روند تاریخی است که در جامعه رخ می‌دهد. آنچه در این زمینه حائز اهمیت است درک این شکاف نسلی و دغدغه‌هایی است که در نسل‌های مختلف تغییر می‌کند. اگر جامعه‌ای بتواند این تغییر دغدغه‌ها را درک کند بهتر می‌تواند به آنها پاسخ بدهد و در مقابل اگر جامعه‌ای نتواند این تغییر را درک کند باید به شکل‌های دیگری در این زمینه هزینه پرداخت کند. نکته مهم دیگر اینکه فاصله ایجاد شده شکاف نسلی در گذشته و اکنون تغییر کرده است. شاید در گذشته سال‌ها طول می‌کشید که دغدغه‌های یک نسل تغییر کند و بین نسل‌ها تغییر ایجاد شود. این در حالی است که در شرایط کنونی به دلایل مختلف و از جمله افزایش آگاهی و وجود شبکه‌های اجتماعی فاصله شکاف نسلی بسیار کم شده و حتی به ده سال رسیده است. در گذشته اغلب فرزندان به دلیل فقدان آگاهی مانند والدین خود رفتار می‌کردند و حتی مانند آنها فکر می‌کردند. فرزندان در اغلب موارد کاری را انجام می‌دادند که والدین آنها انجام می‌دادند و کمتر در این الگو دسنکاری می‌کردند یا توانایی تغییر این نوع الگوبرداری را نداشتند. نکته دیگر اینکه نقش گروه همسالان نیز در نسل جدید تغییر کرده و بیشتر شده است. در گذشته گروه همسالان نیز با تغییرات جدی مواجه نبودند و از توانایی کافی برای تغییر برخوردار نبود. این در حالی است که در شرایط کنونی وضعیت گروه همسالان نیز تغییر کرده و این گروه از تأثیر گذاری زیادی برخوردار شده است. از منظر جامعه‌شناختی شکاف نسلی یک امر طبیعی است و اگر وجود نداشته باشد جامعه می‌میرد. من مدت‌ها قبل عنوان کرده بودم رنگ‌ها برای ما به صدا در می‌آید و به همین دلیل باید در افکار خود خانه تکانی صورت بدهیم.

◀ چرا نسل جدید نسبت به نسل‌های گذشته در بیان خواسته‌های خود راحت‌تر و صریح‌تر است؟

این وضعیت نتیجه افزایش آگاهی است که در جامعه شکل گرفته است. حتی برخام. سرنوشت برجام نیز به واسطه همین معنا به اینجا ختم شد. توافق دیگری هم به وجود آید داستان همین خواهد بود. دلیل دوم آن فلذا تا زمانی که ایران در مواضع خود استوار است و مسائل منطقه‌ای در اصطکاک با واشنگتن باشد هرگونه توافقی در مقطع تحمل قابل تفسیر است. حتی برخام. سرنوشت برجام نیز به واسطه همین معنا به اینجا ختم شد. توافق دیگری هم به وجود آید داستان همین خواهد بود. دلیل دوم آن

> از منظر جامعه‌شناختی شکاف نسلی یک امر طبیعی است و اگر وجود نداشته باشد جامعه می‌میرد. من مدت‌ها قبل عنوان کرده بودم رنگ‌ها برای ما به صدا درمی‌آید و به همین دلیل باید در افکار خود خانه تکانی صورت بدهیم

دارد. در صورت بالا رفتن سطوح اعتماد از خانواده و نظام خویشاوندی به مقیاس بالاتری چون اعتماد به دولتمردان و مسئولان، میزان مشارکت مردم هم در بازتولید و ارتقای اعتماد اجتماعی بیشتر خواهد شد و مردم این امر را در قالب بالاتر رفتن صداقت، وفاداری، حسن‌نیت و وظیفه‌شناسی در جامعه نشان خواهند داد. اعتماد عمومی مبنای نظم اجتماعی است به این معنی که مردم قوانین وضع‌شده از سوی مسئولان را پذیرفته و آن را رعایت می‌کنند و مسئولان برای پاسخ به مطالبات مردمی کوشاترند. در مقابل، اگر این نظم و اعتماد وجود نداشته باشد، عملا هنجار و قوانین، جایگاهی بین مردم نخواهد داشت درنتیجه شاهد بی‌نظمی اجتماعی خواهیم بود. به همین دلیل است جوامع مختلف در تلاش برای جلب اعتماد عمومی‌اند و این مهم یک اهتمام ویژه و شفاف می‌طلبد، چراکه همان‌طور که مردم تابع قوانینند، مسئولان هم باید تابع قوانین باشند و برای مسائل مردمی و مسئولیتی که برعهده دارند دغدغه‌مند و شفاف باشند. مردم از مسئولان توقع شفافیت دارند تا بتوانند به آنها اعتماد بیشتری کنند. سطح سواد، آگاهی، توقعات مردم افزایش پیداکرده است. وقتی ما در کشور دچار این خلأ شویم، بیگانه هم از فرصت سوءاستفاده کرده و جنجال‌آفرینی می‌کند. برای ترمیم اعتماد عمومی باید مسئولان با مردم شفاف‌تر باشند وقتی یک کارگر خبر حقوق نجومی را می‌شنود نمی‌تواند از او انتظار داشت به مدیران اعتماد کند. برای ترمیم اعتماد عمومی باید میزان مشارکت در مردم و همدلی در جامعه را بالا برد. وقتی مسئولان به این مساله واقف‌اند، راهکارهای موجود را بررسی و اجرایی می‌کنند. دیگر زمانی است که باید مسئولان به دنبال راهکار باشند مردم همیشه قدم اول را برداشته‌اند. نکته دیگر اینکه در جامعه امروزی مردم هوشیارتر و آگاه‌تر شده و به‌خوبی می‌بینند که برخی از موقعیت و جایگاه خود سوءاستفاده کرده و اختلاس و ... انجام می‌دهند. البته اینکه قوه قضائیه عده‌ای از آنها را بازداشت و به جرم آنها با قاطعیت رسیدگی می‌کند، خوب است.

شا بسته سا لا ری ، قانون‌مندی، احترام به اندیشه و افکار جامعه و مشارکت و اطلاع‌رسانی به مردم به‌خصوص جوان‌ها در تصمیم‌هایی که برای خود آنها گرفته می‌شود، می‌تواند از بروز اتفاق‌ها جلوگیری کند. ولی آنهایی که رانت‌های بزرگی دارند، سرمایه‌داران، ملاکان و تاجران این اجازه را به مردم طبقه پایین نمی‌دهند. جامعه را یک‌بعدی نمی‌توان اداره کرد. همان‌طور که زرژ گوروچ، استاد بزرگ جامعه‌شناسی فرانسه گفت جامعه منظومه‌ای متعدد از ابعاد و اجزای با سطوح و جنبه‌های گوناگون است که هرلحظه به یکرنگی جلوه می‌کند. یعنی در اداره جامعه نباید یک‌بعدی نگاه کرد و باید همه ابعاد و اجزای مختلف آن را در نظر گرفت.

◀ چگونه می‌توان به سمتی حرکت کرد که نسل جدید با کمترین هزینه بتواند مشکلات خود را بیان کند؟ چه اتفاقی در جامعه رخ داده که شاهد تغییر بیان مطالبات هستیم؟

واقعیت این است که مهم‌ترین چالشی که امروز دولت با آن مواجه است چالش مشکلات معیشتی و اقتصادی است. چالش‌های اقتصادی روی آسیب‌های اجتماعی نیز تأثیرگذار است و درصورتی‌که برای آن راه‌حل ارائه نشود می‌تواند به افزایش آسیب‌های اجتماعی منجر شود. در شرایط کنونی حدود سی میلیون نفر زیر خط فقر به سرمی‌برند و حدود چهار میلیون جوان بیکار هستند. اگر به سفرهای استانی رئیس‌جمهور توجه کنیم در هر استان و شهری که رئیس‌جمهور مورد بازدید قرار می‌دهند خواسته اصلی مردم، رفع بیکاری جوانان و مشکلات معیشتی است. ما باید بپذیریم که اکثریتی از اقشار محروم در فکر مشکلات اقتصادی خود و خانواده هستند. انواع آسیب‌های اجتماعی از مصرف الکل تا اعتیاد و دزدی و کارتن‌خوابی، اتوبوس خوابی و پشت‌بام خوابی و پیاده روخوابی و از همه مهم‌تر واسلی‌ترین بیکاری حدود چهار میلیون جوان به عنوان ام‌الفساد، افزایش روزافزون طلاق و کاهش میزان ازدواج جوانان برائر فقر و بیکاری باعث شده که برخی به فکر انتقام از جامعه باشند. چنانکه در تلویزیون دیدیم جوانی ماشین شاسی‌بلند را به آتش می‌کشد به این بهانه که چرا او باید داشته باشد و من نداشته باشم که بسیار پدیده خطرناکی ازلحاظ جامعه‌شناسی ونشان دهنده حس انتقام‌گیری جوانان از جامعه است. از سوی دیگر میلیون‌ها کارمند در نهادهای مختلف از دستگاه قوه قضائیه گرفته تا معلمین و کارمندان در سازمان مختلف دولتی و خصوصی و سازمان اجتماعی و کارگران با حقوق ناچیز در فکر تأمین معاش هستند که باعث اعتراض آنها شده است. بااین‌وجود و درحالی‌که بیش از سه میلیون از جوانان تحصیلکرده دانشگاهی بیکارند و هزاران دختر و پسر به دلیل فقر نمی‌توانند ازدواج کنند و برخی روزی خود را از میان میدان‌ها زباله و ظروف اشغال کنار خیابان‌ها جمع می‌کنند و بسیاری از کارگاه‌ها و کارخانه‌ها خوابیده بیکاری به‌عنوان ام‌الفساد پیدا می‌کند. اگر دولت به دنبال رضایت اجتماعی است باید تلاش کند مشکلات معیشتی را حل راه‌حل ارائه نشود می‌تواند به افزایش آسیب‌های اجتماعی منجر شود.

> مهم‌ترین چالشی که امروز دولت با آن مواجه است چالش مشکلات معیشتی و اقتصادی است. چالش‌های اقتصادی روی